

Smírčí kříže a kameny
Pelhřimovska

–

městská skupina
v Humpolci

Společnost přátel památných kamenů Vysočiny

2021

<http://pamatnekameny.euweb.cz/>

Šest existujících a jeden pohřešovaný kámen vytvářejí zajímavou kolekci dílem původních a dílem do města přemístěných objektů. Poměrně hustá koncentrace kamenů ukazuje na význam Humpolce jako regionálního centra, kde docházelo i k událostem, které si žádaly zaznamenání do kamene. Zdejší kameny se také brzo staly zájmem lokálních i přespolních badatelů. Druhotné umístění některých bylo vedeno poctivou snahou patriotů kameny uchránit, jelikož by zřejmě na původních stanovištích neobstály v „nových“ časech. Nedošlo však ke koncentrované lapidarizaci kamenů (jen jeden rozlámaný je v muzeu), ale jejich umístění na různých místech města. Tyto neokázalé civilně rozptýlené instalace jsou podle mého názoru jistotou pro budoucnost kamenů.

- 15) Humpolec – 0545
- 16) *Humpolec – 1637*
- 17) Humpolec – 1692
- 18) Humpolec – 1762
- 19) Humpolec – 1763
- 20) Humpolec – 1841
- 21) Humpolec – 0898

Humpolec 0545

smírčí kámen

zachovaný

přístupný

Dlouhodobě vsazený do severní zdi domu čp. 145 stojícího na rohu ulic Komenského a Husova. Deska s řeckým křížem, nápisem a letopočtem 1540. Nápis rozdělený na horní část a po stranách kříže bývá čten: „LETA 1540 DEN Z VALENTIJA V TOMTO MISTIE Z DOPUSSTIENII BO ZABIL SE “, po pravé straně „ZABIT JAN WONDRA “, na levé straně nečitelná písmena. Někteří badatelé spatřují vpravo od kříže nůž a levou část textu čtou: „EO IURICZ OPO SI PP III“ (latinský text) a letopočet jako 1510.

Druh: smírčí kámen

Rozměry: 96x56 cm

Materiál: -

SPVKK Aš: 0545

Památkový katalog: <https://www.pamatkovykatalog.cz/pametni-kamen-684526>

Přístupnost: volně přístupný

Mapy.cz: -

Ostatní odkazy: <http://smircikrize.euweb.cz/CR/Pelhrimov/Humpolec.html>

Historie:

1941 Kopáč Humpolec. Památný kámen. Plochý kámen, zazděný v domě p. Karla Trnky rozměru 77x60. V horní části na vystouplé ploše je vydlabán vkusným a souměrným gotickým písmem nápis: LETA 1530 DEN VALENTIJA v TOMTO MISTIE z DOPUSSTTENII BO (žího) ZABIL SE : Na dolní polovině vpravo: JAN WONDRA. NA levé straně v dolní části je písmo nečitelné. Kámen má prý v zemi právě tak silnou základnu jako na povrchu. Do tohoto domu byl přenesen a zazděn.

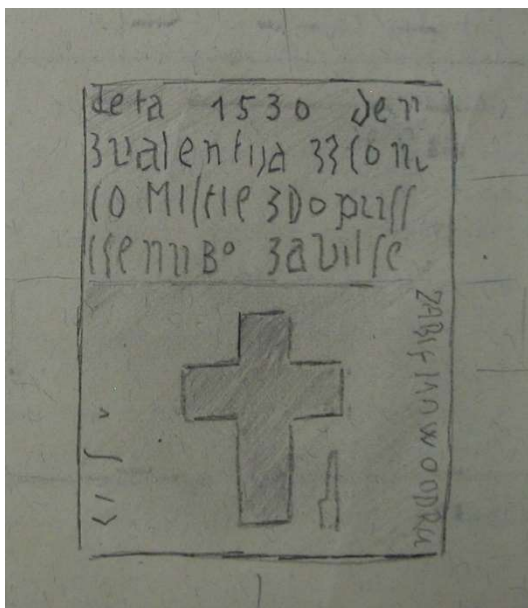
1994 evidovaný SPVKK Aš – **manželé Businští**

1997/2001 popsáný s kresbou v Kamenné kříže Čech a Moravy: Žulová deska s nízkým reliéfem řeckého kříže. Nad ním čtyři řádky nápisu v gotické minuskule. Čitelný letopočet 1540. Pod křížem vystouplý pás. Rozměry: 97x57 cm. Křížový kámen je zazděn v rohovém domě ulice Komenského a Husova u evangelického kostela.

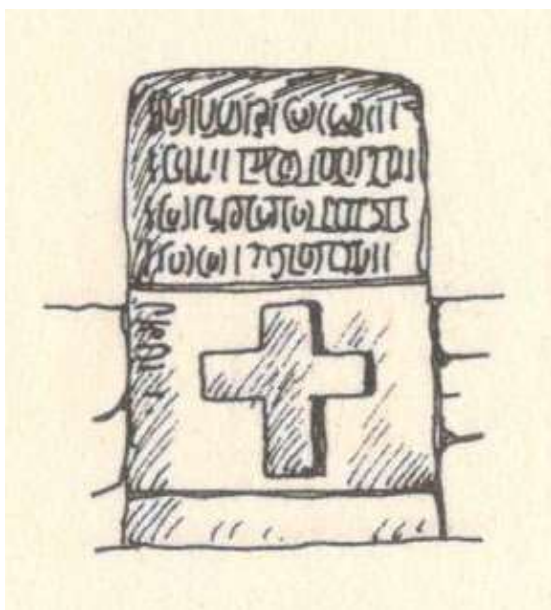
1999 Staněk uvádí pověst s kresbou, Zálesí povídka č. 13.

Kresby a fotografie:

1) 1941 Kopáč

2) 1997 / 2001 Kamenné kříže Čech a Moravy

3) 2019 Pavel Valenta

Humpolec 1637

smírčí kříž

pohřešovaný

Dnes pohřešovaný, stával u cesty do Jiřic. Poškozený kamenný kříž snad rozměrů. Kříž jako existující na konci 19. století popsal Fritz, před polovinou 20. století také Dreyhausen, Jeníček a Schwab, kteří již zaznamenali jeho poškození.

Druh: smírčí kříž

Rozměry: 75 x 40 cm, ale v jiných popisech se liší

Materiál: -

SPVKK Aš: 1637

Fritz: 1

Schwab: 26

Dreyhausen: 166

Památkový katalog: -

Přístupnost: -

Mapy.cz: -

Ostatní odkazy: <http://smircikrize.euweb.cz/CR/Pelhrimov/Humpolec.html>

Historie:

1895 Fritz kresba s popisem: „Na silnici z Humpolce do Jiřic 278 kroků od kříže stojí přímo kříž žulový 130 cm vysoký a přes příčná ramena 70 cm široký, na pohled velmi primitivní, na ramenách a hranách velmi skomolený, lišejníky porostlý, zvětráváním a vydrobením porouchaný. Do země jest zahlouben na 45 cm. Na soukříží má čárkovou konturou naznačený řecký křížek se stejnými rameny, 10 cm dlouhými. Rovná se křížům cyrilo-methodějským. Nějaké legendy nebylo lze se doptati, přece místní jméno Trucbaba a několik podobných na blízku zasluhují povšimnutí.“

1935 Schwab - 26. An der Strasse nach Jirschitz bei Km. 1

1940 Dreyhausen - 166 - Humpoletz: An der Straße von Humpoletz nach Jiřitz bei Km. 0,8. Stammitte: Kreuzzeichen Volksdeutung nicht erfragbar.

1940 Jeníček – kresba s popisem Při jiřické cestě starý kříž kamenný. Bez pověsti. Staněk, Zálesí, prosinec 1998, č. 11.

1997 evidovaný SPVKK Aš – **Rund**

2001 popsáný s kresbou v Kamenné kříže Čech a Moravy: Kamenný kříž s velmi poškozenou pravou stranou. Jeho podobu nakreslil Otokar Jeníček kolem roku 1940 ve svém rukopise, který se později ztratil. Rozměry 75x40 cm. Podle Dreyhausena stál (1940) vedle cesty do Jiřic u kilometrovníku 0,8. Posledních letech nebyl nalezen.

1998 Staněk uvádí pověst s kresbou, Zálesí příspěvek č. 11.

Kresby a fotografie:

1) 1895 Fritz

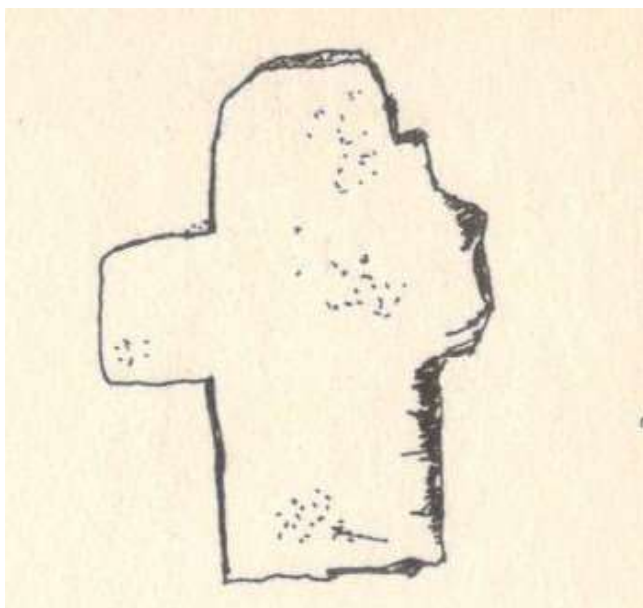
(Archiv Národního muzea, fond Obrazový archiv etnografie, i. č. OAE_5445)

2) 1940 Otokar Jeníček (archiv SPVKK Aš)

3) 2001 Kamenné kříže Čech a Moravy

Humpolec 1692

smírčí kámen

zachovaný

viditelný

Dnes umístěný v ostrém rohu soukromé zahrady v ulici Pelhřimovská čp. 214. Měl sem být přenesen ze staré vozové cesty k Libickým lesům. Vysoká deska s jetelovým křížem, nápisem a tkalcovským člunkem mající uražený pravý horní roh, zřejmě s letopočtem. Nápis bývá čten: „LETHA ... ZDE JE MÍSTO... ZAHYNUL ... Z LIBIC PAKOSTA KRCMZMA Z KLETECNY a JIRY ZRADNE ZABIT.“ Podle pověsti má připomínat zavraždění Pakosty z Libic Krčmářem z Kletečné a Jírou.

Druh: smírčí kámen

Rozměry: 112x71x17 cm

Materiál: -

SPVKK Aš: 1692

Památkový katalog: <https://www.pamatkovykatalog.cz/pametni-kamen-680010>

Přístupnost: nepřístupný za plotem, ale dobře viditelný za plotem v rohu zahrady.

Mapy.cz: -

Ostatní odkazy: <http://smircikrize.euweb.cz/CR/Pelhrimov/Humpolec.html>

Historie:

1892 Mančal: „Podobně na kamenném památníku u vozové cesty z Vystrkova k Libickým lesům jest vedle vypouklého kříže tkalcovský člunek a neumělý nápis: LETHA... Z(D)E JE MI TO ... ZAHYNUL ... Z LYBIC PAKOSTA KRCZMARZE Z KLETECNY A JI ... ZRADNĚ ZABIT ... (nečitelné vytečkováno).“

1941 Kopáč Vystrkov na vozové cestě k Libickým lesům. Památný kámen. Plochý kámen rozměru 105x75. Na něm vystoupený kříž Konstantinův a tkalcovský člunek. Neumělý nápis: LETHA (číslo uraženo). Z(d) E JE MÍ(s)TO (kde) ZAHYNUL (dále nečit.) Z LIBIC PAKOSTA (nečit.) KRCMZMAZE Z KLETECNY a JI (ry) ZRAD (ně) ZABIT. Dle pověsti byl tam zabit tkadlec dvěma muži.

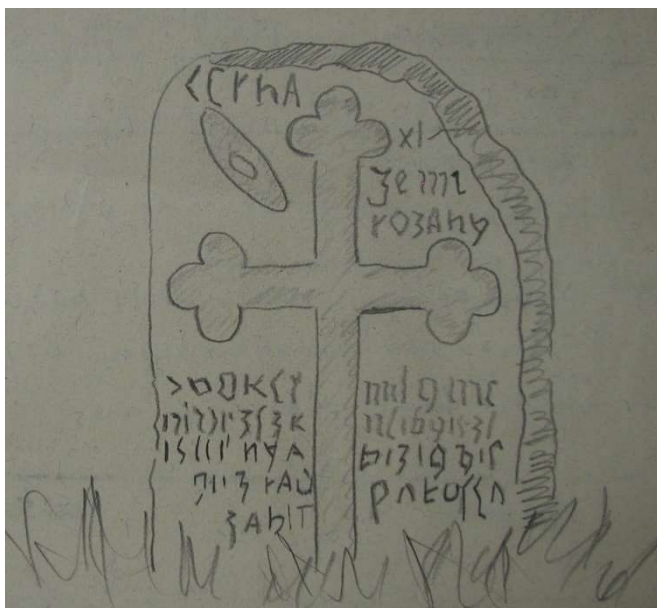
1998 evidovaný SPVKK Aš – **Vladimír Staněk**

1999 Staněk uvádí pověst s kresbou, Zálesí povídka č. 15.

2001 popsán s kresbou v Kamenné kříže Čech a Moravy: Žulová deska bez pravého horního rohu. Na ní je pozitivní reliéf jetelového kříže. Vlevo nahoře počátek nápisu: „LETHA“, pod ním je reliéf tkalcovského člunku. Vpravo je letopočet odlomen a nápis pokračuje pod ním ... ZDE JE MÍSTO... ZAHYNUL ... Z LIBIC PAKOSTA KRCMZMA.. Z KLETECNY a JIRY ZRADNE ZABIT.“ Poslední čtyři řádky jsou umístěny pod břevnem. Z nápisu a symbolu člunku se usuzuje, že kámen připomíná vraždu tkalce. Rozměry: 112x71x17. Stával ve Vystrkově u cesty k Libickým lesům, později byl přenesen do Pelhřimovské ulice čp. 214 v Humpolci.

Kresby a fotografie:

1) 1941 Kopáč

2) 2001 Kamenné kříže Čech a Moravy

3) 2019 Pavel Valenta

Humpolec 1762

smírčí kámen

zachovaný

přístupný

Drobná deska zasazená do zdi bývalého Trnkova mlýna čp. 1567 u země vedle okapu, dnes přístup do stavebnin z ulice Na Závodí. Na desce pozitivní reliéf tlapatého kříže a zbytky nápisu. Někteří badatelé identifikují pod levým břevnem „A“ a pod pravým břevnem „JOL(E)“. Podle starších popisů a kreseb mohl být vyšší. Dříve duplicitně evidován jako 2067 Humpolec.

Druh: smírčí kámen

Rozměry: 36x35x5 cm

Materiál: -

SPVKK Aš: 1762

Památkový katalog:

Přístupnost: přístupný v otevírací době areálu.

Mapy.cz: -

Ostatní odkazy: <http://smircikrize.euweb.cz/CR/Pelhrimov/Humpolec.html>

Historie:

1941 Kopáč Humpolec, ve zdi mlýnu p. Trnky. Památný kámen. Plochýbarokní kámen rozměru 80 x 40 cm s vystouplým maltéským křížem. Nápis úplně porušen. Kámen byl přinesen z hráze rybníka“ Barevna a zazděn do zdi Trnkova mlýna. Bez pověsti.

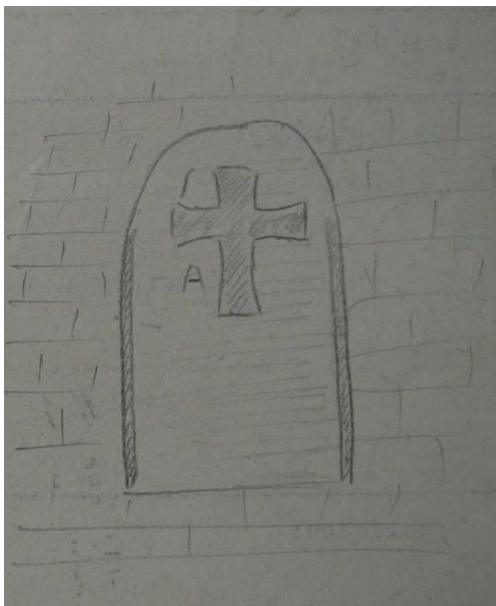
1998 evidovaný SPVKK Aš – **Vladimír Staněk**

1998 Staněk uvádí popis s kresbou, Zálesí příspěvek č. 9.

2003 oprava fasády budovy, kámen zachován.

Kresby a fotografie:

1) 1941 Kopáč

2) 2003 Michal Streubel

3) 2019 Pavel Valenta

Humpolec 1763

smírčí kámen

zachovaný

přístupný

Dnes umístěný v městském muzeu. Torzo subtilního křížového kamene rozlomené na tři kusy. Je vsazený do kovové konstrukce, na desce tlapatý kříž a zbytky nápisu s letopočtem 1733 (67 x 32 x 7). Dříve měl stát u cesty z Petrovic do Vřesníku. Nápis bývá čten: IHS TOMAS HODINAR Z HUMPOLCZE USNUL V PANU 1733.

Druh: smírčí kámen

Rozměry: 67x32x77 cm

Materiál: -

SPVKK Aš: 1763

Památkový katalog: -

Přístupnost: přístupní v otvírací době muzea.

Mapy.cz: -

Ostatní odkazy: <http://smircikrize.euweb.cz/CR/Pelhrimov/Humpolec.html>

Historie:

1941 Kopáč Petrovice na cestě do Vřesníka. Památný kámen. Plochý kámen v barokním slohu, rozměru 60x30 cm. Na něm je vypouklý řecký kříž s vydlabaným písmem, které je dobře čitelné: IHS 1733 TOMAŠ HODBLOK z HUMPOLCE USNUL V PANU. Dle pověsti zmrzl zde hodinář.

1998 evidovaný SPVKK Aš – **Vladimír Staněk**

1999 Staněk uvádí pověst s kresbou, Zálesí povídka č. 14.

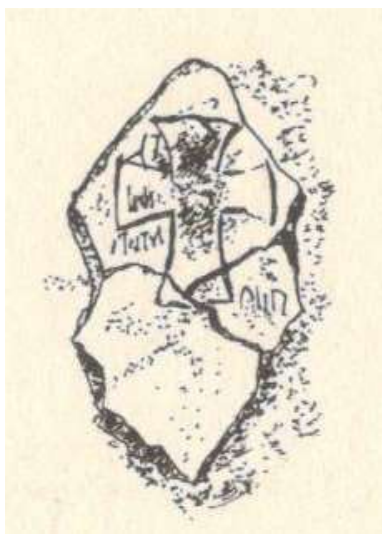
2001 popsáný s kresbou v Kamenné kříže Čech a Moravy: Plochá kamenná deska s vytesaným obrysem templářského kříže. Nad břevnem letopočet 1773 pod ním epigraf: IHS TOMAS HODINAR Z HUMPOLCZE USNUL V PANU. Rozměry: 67x32x7 cm. Sestavené tři zlomky tohoto kamene leží na zahradě městského muzea, kam byly převezeny ze stanoviště v Petrovicích u cesty do Vřesníka.

Kresby a fotografie:

1) 1941 Kopáč

2) 2001 Kamenné kříže Čech a Moravy

3) 2019 Pavel Valenta

Humpolec 1841

smírčí kříž

zachovaný

viditelný

Stojí vedle vrat v Nerudově ulici, bývalá Biokrmna, dnes prodejna nábytku ITTC STIMA. Kamenný kříž s vyžlabeným křížkem a mečem, kříž je hodně zapadlý do země. Původně stál u cesty z Humpolce do Horních Rápotic.

Druh: smírčí kříž

Rozměry: 45x47x25 cm

Materiál: -

SPVKK Aš: 1841

Památkový katalog: -

Přístupnost: viditelný za plotem u brány areálu.

Mapy.cz: -

Ostatní odkazy: <http://smircikrize.euweb.cz/CR/Pelhrimov/Humpolec.html>

Historie:

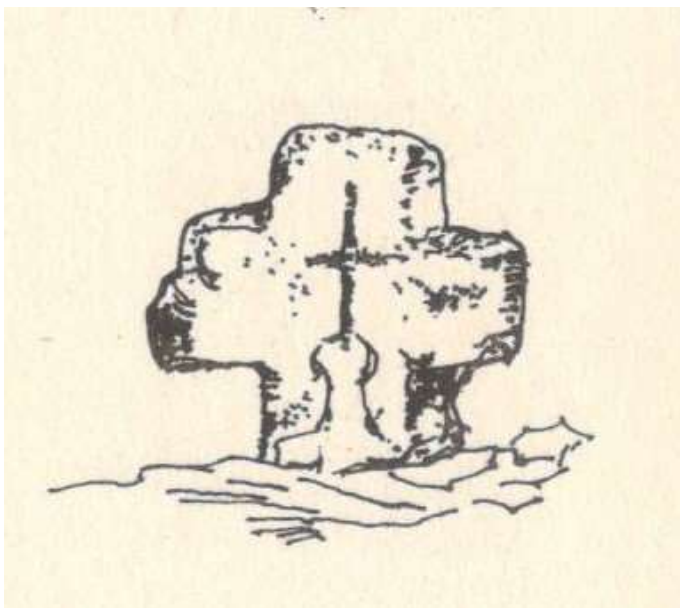
1998 evidovaný SPVKK Aš – **Vladimír Staněk**

1999 Staněk uvádí pověst s kresbou, Zálesí povídka č. 12.

2001 popsán s kresbou v Kamenné kříže Čech a Moravy: Kamenný kříž. Na přední straně vysekán křížek, pod ním meč, jehož čepel je ukryta v zemi. Rozměry 45x47x25 cm. Je postaven za vraty bývalého podniku Biokrmna v Nerudově ulici. Dříve stál a městem směrem k Horním Rápoticům kdesi u vody.

Kresby a fotografie:

- 1) 2001 Kamenné kříže Čech a Moravy

2) 2019 Pavel Valenta

Humpolec 0898

smírčí kámen

zachovaný

přístupný

Je vsazený do severní zdi kostela sv. Mikuláše. Netypická kamenná deska s latinským křížem a nápisem (145 x 76,5 x 10,5). Připomíná zabití tří zvoníků bleskem 22. 7. 1743, potvrzené zápisem v kronice. Nápis bývá čten jako: „Skrze Nesstasny Padov hromobiti tito 3 Osoby zde w Panu Odpocziwagicy . dokonal Ziwot Swug Matieg ... Starzy Wieku Sweho 38 ... Manzelku Z ... dokonal Ziwot Swug Panicky simon Przyborsky Starzy Wieku 18 leta . dokonal Ziwot svug Panicky Waczlaw Kristufek Starzy Wieku sw é(ho) 26 leta . (Le)ta Panie 1743 dne 22 July . Tyto trzy Osoby nassly a od Smrti Zabiti byly Pan Buch gim deg lechke Odpoczinuti Slawne z Mrtwych Wzkrzisseneni.“ Dříve duplicitně evidován i jako 1844 Humpolec.

Druh: smírčí kámen

Rozměry: 145x76,5x10,5 cm

Materiál: -

SPVKK Aš: 0898

Památkový katalog: -

Přístupnost: volně přístupný

Mapy.cz:

<https://mapy.cz/fotografie?x=15.3584158&y=49.5415614&z=19&sourcep=foto&idp=2685730>

Ostatní odkazy: <http://smircikrize.euweb.cz/CR/Pelhrimov/Humpolec.html>

Historie:

1743 22. července zabil na kostelní věži blesk 4 zvoníky

1994 evidovaný SPVKK Aš – **manželé Businští**

1998 Staněk nalézá zápis v kronice: „Na sv. Marii Magdalenu (roz. 22.7.) byla bouře nesmírná. Blesk udeřiv do věže farního kostela zabil tři zvoníky a jiných čtyř poranil. „

1999 Staněk uvádí pověst s kresbou, Zálesí povídka č. 16.

Kresby a fotografie:

1) 2019 Pavel Valenta

stoneman.rajce.net